

אם כי נחלקו הראשונים במקורו של איסור דפ"ר, דלכבד אין נ' שלכא יכלום את איסור רכילות בלכא תלך רכיל' דגדרתה של רכילות כמו שראינו ברמב"ם וצ"פ הפוסק של פכס"מ פ"א, פאזן דברים... דפ"ן שמספר לאנשים את הדברים השליליים שאחרים אומרים עליהם באופן שגורם לדורר מדנים ולגרום למחלוקת ביניהם.

בספר יד פקטנא מ"ן חידוש גדול בענין פרכילות-

י' יד פקטנא פרק ט' דעות... רכיל בעמק'

כמו שאסור לספר לשמאון מה שראובן דבר עלי, כך אסור לספר עליו מה שאמר ראובן על שמאון - מחשבה שבוט' יעשו הדברים לשמאון, וכו' - בכלל איסור רכילות הוא לספר לאחרים איזה סיפור שגורם לדורר מדנים או לדברים יעשו לדאדם מסוים - יפ"ה נ' שפ"ה.

הפס' ח"ס הביא את דברי פי' פקטנא דלכבד - אבל ראוי להקדים בתנאים מסויימים -

ח"ח כדל' רכילות דלכבד' ובאמ"ח ס"ק ז', וכדל' דפארכונ'...

אם נזכיר דמי שמספר בפניו שלכא דלמות את הדברים לאותו שמאון, אין בזה משום לכא תלך רכיל אם לכא שפושא פ"א קרובו (או אופ"ב) של שמאון ויבא לשנא את ראובן - ואם בתנאי שאין כאן משום סיפור דבר של גנאי על ראובן.

ופנה, באיסור לשון הרע ראוינו שהמספר שלכא על מנת לגנות ולהזיק לכא נקרא פולק רכיל אבל נכש' באבק לשון הרע - חו"מ מ"א שסיפור בל"ר בקורתית לתועלת ואצ"פ בשיקוף דצ"ח - ופ"ד פ"ה דוקא אם זה סיפור עליו (לדוגמא - אצ"פ מ"א) ויש מקום לחקור - פ"א פ"ש פולק רכיל באיסור רכילות תלוי בכוננו לדורר מדנים - ושלכא בכוננו אולי אבר' על איסור אבק רכילות או שגם פ"א מספר עליו כוננו לדורר מדנים אבר' על איסור רכילות גמור.

ח"ח פלכות רכילות כדל' או' סע"ז' ובאמ"ח ס"ק ז',... דפואו בכלל רכילות.

בכתבת פסקי דין בודאי אין פכוננו לדורר מדנים על דפ"ינ'ם, ובכל זאת חששו בגמ' משום לכא תלך רכיל.

ופנה, בנ"ע דלפ"ר מפורש שיש גם את הפעול של אבק דפ"ר - ופואו דפ"ר שלכא כדרכ' גנאי ונ"ק (או בכוננו או בנ"ח) אבל מפסיפור ניתן ללמוד דבר גנאי, או שפסיפור גורם לאחרים לדבר דפ"ר, או שפסיפור יגרום לנ"ק, לכא מ"ן בא"מ מקום בחז"ל את פ"מ"ס, אבק רכילות - אבל פ"ח פ"ן שבאופן נקב"ל לאבק דפ"ר יש גם אבק רכילות -

ח"ח כדל' ח' רכילות דלכבד' או' - ג', ובאמ"ח ס"ק או'

פ"יור פראשון - דפ"ד שפ"נ דבר עליו אבק דפ"ר - מסתפק בו פ"ח אם נחשב לאבק או דלפ"ר גמור, ב"יור פ"ש ופ"ש' כשכוננו או לשבח את פשות' או לקדם את בקשתו לנ"ב - כנ"א פ"א סובר פ"ח שפואו אבק בל' ספק.

כמו שאסור לשמוע ולפאמ"ן דפ"ר, כך אסור לפאמ"ן לרכילות וכ"ש לפאמ"נ.

ח"ח כדל' פ' רכילות סע"ז' ב',... דמ"חש מבעי'.

חותר לפאמ"ן לדבר פ"ש על - אבל אין פ"ח של קבלת רכילות לתועלת.

ברב"ן יונ' בס"ג דבריו על פרכילות מ"ן אוד' דלכבד -

ש"ת שער של"ש מ"ח רכ"ה... דרך סוד וסתר'

רב"ן יונ' כדל' עליו סוד ברכילות - ופ"ס"ר שיש בל"י סוד משום נ"ק וגם מר"ל לרכילות (ומקור פ"א מסוד').

פ"ח פ"א איסור ל"י סוד כאבק רכילות -

ח"ח כדל' ח' רכילות סע"ז' פ', ובאמ"ח ס"ק ז'

לכאורה פ"ן פ"ח מרב"ן יונ' ש"ל"י סוד פואו רכילות דרב"ן ומ"מ"א קראו אבק.

³ וְדַע, דְּאִסּוּר רְכִילוֹת הוּא אֶפְלוּי אִם אֵין מִתְכַּפֵּן (1) בְּרְכִילוֹתוֹ לְהַכְנִיס פְּלוּנִי שְׂדֵבֵר עָלָיו אִם עָשָׂה לּוֹ הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה. כְּגוֹן שֶׁשָּׁמְעוֹן מוֹכִיחַ לְרֵאשִׁיתוֹ עַל מַה שְׂדֵבֵר עָלָיו אִם עָשָׂה לּוֹ עֲגִין פְּלוּנִי וּפְלוּנִי, וְרֵאשִׁיתוֹ מִתְנַצֵּל עֲצָמוֹ שֶׁהָיָה עִמּוֹ, וְהִרְאָה שֶׁגַם יְהוּדָה אָמַר עָלָיו כֵּן, אֶפְלוּי הִכִּי, אִם הוּא מְשַׁעַר שְׁעַל-יָדָי זֶה תִּכְנַס שְׂנְאָה בְּלִבְךָ שֶׁמְעוֹן עַל יְהוּדָה, רְכִיל מִקְרִי:

סיסקא צצ זח: "ומה מרים שלא נתכונה לגנותו" וכו'. וכן כתב הרמב"ן בחומש פרשת תצא (דברים כו ט) מן דאיסור לשון הרע הוא אף-על-פי שאינו מתכוין להזיק כלל, ונראה שהוא הדין ברכילות:

וראיה גמורה לזה מסנהדרין (ל) ז': מכתב היכי כתבי, ר' יוחנן אמר זכאי, משום לא תלך רכיל. ריש לקיש אמר פלוני ופלוני מזכין ופלוני מחייב וכו', ואף דשם בעת שכוחבים הדיינים הפסק אינם מכוונים לרגל בזה, ואינו דומה למה שזוכר במשנה בלשון אבל מה אעשה כמו שכתב הפני משה בירושלמי שם יא' (פ"ג ה"י), ואפילו הכי סבירא ליה לר' יוחנן להלכה כוותיה נגד ריש לקיש שהוא בכלל רכילות:

(ז) אפילו אם אין. וראיה ממה שכתב רבינו יונה (במאמר עז): "דנענשין על הפשיעה בלשון הרע אף-על-פי שלא נתכוין להבות בעליהן". וכן ארו"ל בספרי (בהעלותך

⁴ א. וְשֶׁ הִרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאִסּוּרֵינָן מִשְׁעֵם אֲבָק רְכִילוֹת. וְאֲבָרָא בְּקִצּוֹר אֵיזָה עֲנִינִים, וּמֵהֶם יִקִּישׁ הַמְּשַׁכֵּיל לְכָל פִּיּוּצָא בְּנֵה. כְּגוֹן הַמְּסַפֵּר לְחִבְרוֹ (א) אִיךְ שֶׁשָּׂאֵלוֹ מֵאֲחָד אֲדוּתִיר, וְהִשִּׁיב עַל זֶה: שְׂתִּקּוּ, אֵינִי רוֹצֵה לְהוֹדִיעַ מַה אָרַע וּמַה יִּהְיֶה, וְכָל פִּיּוּצָא בְּנֵה, שֶׁמְסַפֵּר לוֹ אִיךְ שֶׁמְדַבְּרִי פְּלוּנִי נִרְמָז עָלָיו שֶׁלֹּא כְּהִגֵּן, בְּכָלֵל אֲבָק רְכִילוֹת הוּא:

ב. וְכֵן הַמְּשַׁבֵּחַ אֶת אֶחָד בְּפִנֵּי חִבְרוֹ בְּמִקּוֹם שְׁעַל-יָדָי זֶה יוֹכֵל לְהַעֲלוֹת בְּלִבְּוֹ חִבְרוֹ תַרְעוּמוֹת עָלָיו (ב), וְעַל-יָדָי זֶה יוֹכֵל לְהִסְבֵּב לוֹ רָעָה, בְּכָלֵל אֲבָק רְכִילוֹת הוּא. עַל-כֵּן נִרְאָה לִי, דִּישׁ לְזַהֵר מִלְּשַׁבֵּחַ אֶת רֵאשִׁיתוֹ בְּפִנֵּי שְׂמִעוֹן שֶׁתִּפּוֹ (אוֹ לְאִשָּׁה בְּפִנֵּי בַּעֲלָהּ, וְלַבַּעַל בְּפִנֵּי אִשְׁתּוֹ) שֶׁהִיטִיב עִמּוֹ כְּהַלְוָאָה, אוֹ בְּנִתְיִנֵּת צְדָקָה, וּבְשִׁלּוּם שְׂכָר שְׂכִיר שֶׁשָּׁלַם לוֹ כְּרֵאוֹי, וְכָל פִּיּוּצָא בְּנֵה, כִּי מִצּוֹי הוּא עַל-יָדָי זֶה לְהַעֲלוֹת תַרְעוּמוֹת בְּלִבְּוֹ שֶׁמְעוֹן עַל שְׂמִעוֹ רֵאשִׁיתוֹ, וּפְעָמִים שִׁיִּסְבֵּב גַּם-כֵּן עַל-יָדָי זֶה לְרֵאשִׁיתוֹ הַזֶּקֶן אוֹ מִחֻלְקֵת (וְכֵן לְאִשָּׁה עַל בַּעֲלָהּ וְלַבַּעַל עַל אִשְׁתּוֹ) בְּחֻשְׁבוֹ כִּי הוּא פִּזְרָא אֶת מְמוֹנֵי בְּנֵי-תַרְנֻתוֹ:

ג. וְכֵן יִשׁ לְזַהֵר, בְּשֶׁמְבַקֵּשׁ מֵאֵת חִבְרוֹ שִׁיִּטִּיב עִמּוֹ בְּאֵיזָה דְּבָר, וְהוּא מְשִׁיבּוֹ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְמַלְאֵת בְּקִשְׁתּוֹ בְּנֵה, שֶׁלֹּא יִשְׁאַלְנוּ: לְמַה עָשִׂיתָ טוֹכָה זֶה לְפְלוּנִי? (א) שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ סֹפֵר לִי אֶת הַדְּבָר! (ב) כִּי מִצּוֹי הוּא עַל-יָדָי דְּבָר בְּנֵה גַם-כֵּן לְהַעֲלוֹת תַרְעוּמוֹת בְּלִבְּוֹ חִבְרוֹ עַל אוֹתוֹ פְּלוּנִי, עַל שְׂגִלָּה אֶת הַדְּבָר לְאֲנָשִׁים, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁמִיט עֲצָמוֹ מֵהֶם:

(א) המספר לחבירו וכו'. פשוט הוא דכיוון דדבר זה הוא בכלל אבק לשון הרע וכדלעיל בכלל ח' אלמא דדיבור זה הוא דיבור שאינו הגון, ממילא אם יספר לו שאמר פלוני עליו, באופן זה יכנס בליבו תרעומות על אותו פלוני, ואפשר שהוא בכלל רוכל ממש שטוען דברים מזה לזה, ועל כל פנים מכלל אבק רכילות בוודאי לא נפקא:

⁵ ב. וְאִם עַל שְׂמִיעַת רְכִילוֹת בְּלִבְּוֹ גַם-כֵּן יִשׁ אִסּוּר גְּדוֹל (א) כְּמוֹ בְּלִשׁוֹן-הַרְעָה וְכַנְיָ"ל בְּחֻלְקֵת א', אִם דְּבַעַת הַשְּׂמִיעָה לֹא נִגְמַר עֲדִין בְּדַעַתוֹ אִם יֵאָמֵר אוֹ לֹא. וּמִכָּל מְקוֹם אִסּוּר קְבֵלָה חֲמוּר מִמֶּנּוּ, דְּלַעֲגֵן שְׂמִיעָה הִיא דְּהוּא מְכִין מִתְחַלֵּת הַסְּפּוֹר שֶׁתִּהְיֶה יְדִיעַת דְּבָר זֶה נוֹגֵעַ לוֹ עַל לְהַבִּיא אִם אָמַת הוּא, כְּגוֹן שֶׁהוּא רוֹאֵה שֶׁחִבְרוֹ רוֹצֵה לְסַפֵּר לוֹ אִיךְ שֶׁפְּלוּנִי רוֹצֵה לְהִזְיִקוֹ בְּגוּפוֹ אוֹ בְּמִמוֹנָיו וְכִיּוּצָא בְּנֵה, בְּנִדְאֵי מִתֵּר לְשִׁמְעַ (א) לְכַתְּחִלָּה, כְּדִי לִידַע אִיךְ לְחַוֵּשׁ וּלְהִשְׁמַר מִמֶּנּוּ. אֲבָל לְקַבֵּל כְּהַחֲלָטָה אִסּוּר מִן הַתּוֹרָה בְּכָל גִּוְנֵי, וְכִי דָרָךְ חָשַׁשׁ בְּעִלְמָא, וְכִי שִׁיזְהַר אֶת עֲצָמוֹ בְּלִבְּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר ר' חִזְי"ל (נדה טו): דְּלִישְׁנָא בִּישָׂא אִף-עַל-גַּב דְּלִקְבּוּלֵי לֹא מְבַעֵי, לְמִיחָשׁ מְבַעֵי.

⁶ **רבה וחיב האדם להסתיר הסוד אשר יגלה אצלו חברו**
דרך סתר אף-על-פי שאין בגלוי הסוד שהוא ענין
רכילות, כי יש בגלוי הסוד נזק לבצעו וסבה להפר מחשבתו,
כמו שנאמר (משלי טו כב) הפר מחשבות באין סוד. והשנית,
כי מגלה הסוד, אף יצא מגדר הצניעות, והנה הוא מעביר
על דעת בעל הסוד. ואמר שלמה עציו השלום (שם כ יט) גולה-
סוד הולך רכיל. רצונו לומר, אם תראה איש שאיננו מושל
ברוחו לשמור לשונו מגלוי הסוד, אף-על-פי שאין במחשופו
הסוד שהוא ענין רכילות בין אדם לחברו, תביאהו המדה
הזאת להיות הולך רכיל שהוא מארבע פתות הרעות, אחרי
אשר אין שפתיו ברשותו לשמרו. עוד אמר (שם יא יג) הולך
רכיל מגלה-סוד. רצונו לומר, אל תפקיד סודה למי שהולך
רכיל, כי אחרי אשר איננו שומר שפתיו מן הרכילות, אל
תבטח עציו בהסתר סודה, אף-על-פי שמסרת דבריה בידו
דרך סוד וסתר.

⁷ ה. וחיב אדם (ו) להסתיר הסוד אשר יגלה לו חברו דרך סתר, אף-על-פי שאין בגלוי הסוד שהוא ענין רכילות, כי יש בגלוי הסוד נזק לבצעו וסבה להפר מחשבתו, גם כזה הוא יוצא מגדר הצניעות והוא מעביר על דעת בעל הסוד:

(1) וחיב אדם וכו'. הוא לשון רבינו יונה ב"שערי תשובה" (במאמר רבה א) עיין שם, וסנהדרין (לא) דין גלי דייא ב) עיין שם. לשון הרע ורכילות, כן מוכח ברבינו יונה דבר זה הוא חמור הרבה יותר מסתם אבק שם עיין שם:

⁸ אמר ר' (*מוסיא בר בריה דרבי מסיא משמיה דר' מוסיא) רבה "מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר

⁹ איזהו רכיל המגלה לחבירו דברים שדיבר ממנו אדם בסתר¹. וחניא במסכת סנהדרין (ב), (6) מניין לדיין שלא יאמר אני מזכה וחבריי מחייבין אבל מה אעשה שחברי רבו עלי לכן נאמר (ויקרא יט, טו) לא תלך רכיל בעמך:

גרסינן ביומא פרק קמא (ז, ט) אמר רבי מוסיא מניין לאומר לחבירו דבר שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך ואמור, תלמוד לומר (ויקרא ב, ב) מאהל מועד לאמר, לאו אמור בדברים/הללו/ אלא אם כן נתן לו רשות:כ

10 (ג) (ה) עוֹד צלל זה ואע"פ שאינו עון חומר כל כך והוא המגלה סודו של חזירו ואע"פ שאין צגילוי הסוד ההוא ענין רכילות זין אדם לחזירו כלל ואינו גורם שום נזק וזער לחזירו ע"י זה. מכל מקום עזירה גדולה היא וצלל הולך רכיל וכבר גדול החכמים זרוח קדשו אמר בזה. 'גולה סוד הולך רכיל. כלומר סופו שמציאו אותו המדה רעה הזאת להיות הולך רכיל. הואיל ואין לפיו מחסום (ו) ועוד יותר מזה אפי' אם אמר דבר לחזירו סתם ולא הזכירו מלגלותו אע"פ כן אסור מלחזור ולספרו. כך אמרו חכמים מנין לאומר לחזירו דבר שהוא צלל יאמר. עד שיאמר לו לך ואמור תלמוד לומר כו' ואסמכוהו אקרא: (ד) (f) אמרו חכמי המוסר כי איש אחד גילה סודו לחכם. ואמר לו הצננת. והשיב החכם הן הצננתי אבל שכחתי. על כן צריך להיות זהיר מאוד בסוד חזירו ואל יוציאנו מפיו לעולם. וכשם שאדם מזהר שלא יגלה סוד. כך עצה טובה לאדם שלא יגלה סודו לשום אדם שבעולם ואמרו סוד שאינך מקפיד אותו לאויבך אל תפקידהו אלל אוהבך. כי לפעמים יהפך האוהב לאויב. עוד אמרו מעולם לא הייתי מאשים למגלה סודי אלא לעצמי. כי אמרתי הן אני לא יכולתי להעלים סודי. והאיך אאשים לאחרים שגלוהו לכן צריך לזהר בזה:

11 יג. אם אָתָּד (כז) גָּלָה לְחֻבְרוֹ בְּאִפִּי תִלְתָּא, עֲנִין עֶסְקוּ וּמְסֻחְרוּ וּכְיֹצֵא קְנָה, דְּבָרִים אֲשֶׁר בְּסִתְמָא (כח) אָסוּר אַחֲרֵיךָ לְגַלוֹת לְאַחֵר פֶּן יוּכַל לְהַגִּיעַ לוֹ עַל־יְדֵי זֶה הַנֶּזֶק אוֹ צַעַר, אֲךְ עֵתָה שְׁגָלָה לוֹ דְּבָר זֶה בְּאִפִּי תִלְתָּא, אִם בֶּן רְאִינוּ שְׂאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לָזֶה, אִף אִם יִתְגַּלֶּה לְבִסּוּף, וְלָכֵן מִתָּר לָזֶה הַשּׁוֹמֵעַ מִמֶּנּוּ לְבַתְּחִלָּה לְגַלוֹת לְאַחֲרִים כֹּל פֶּמָּה שְׁלֵא גָּלָה דְּעִתָּו שֶׁהוּא מְקַפֵּיד עַל זֶה, אֲךְ שְׁלֵא יִחְסְרוּ לָזֶה (כח) הַפְּרָטִים הַמְּבֹאָרִים לְעֵיל בְּעִנְיֵי דְאִפִּי תִלְתָּא, וְעִין בְּ"בֹאֵר מִים תִּיִים":

גונוי אסור, עד שיתן לו רשות בפירושו. י"ל דשם הוא מידה טובה בעלמא, שצריך האדם להרגיל עצמו בזה בכל גונוי, כדי שלא יבוא לעולם לקלקל עי"ז, אבל כאן איירינן לענין איסור לאו של לשה"ר (ובהאי ניחא שלא הביא הרמב"ם ז"ל האי דינא דיומא). ועוד אפשר לומר דמאי דאמרין: שהוא בכל יאמר, דוקא אם הכניסו בביתו ביחודי, דמשמע קצת שהוא מקפיד בדבר שלא יתגלה, דומיא דהתם דהכניסו הקב"ה לאוהל מועד ביחודי, וקולו של הקב"ה לא היה נשמע חוץ לאוהל כמש"כ רש"י בחומש (ויקרא א א) צה"י בשם התורת כהנים, לכן אסור אף דלא חזינן שום ריעותא על ידי הגילוי, אבל אם סיפר לו בחרץ, דלא היה שום גילוי מילתא כלל שהוא מקפיד, או תלוי רק בזה, אם יוכל להיות לו קצת ריעותא עי"ז שיגלה, אסור, אם לא שסיפר לו באפי תלתא, ואם לאו מותר, וכן משמע קצת ברברי מהרש"ל בביאוריו על הסמ"ג (בלאו ט) צו עי"ש:

(כז) דברים אשר בסתמא. כן נראה לענין דדוקא בענין זה צריך באפי תלתא, אבל בלאו הכי לא צריך באפי תלתא, וראיה ממה שכתב הרמב"ם ב"הלכות דיעות" (פוק ז הלכה ה): והמספר דברים שגורמים וכ"ו משמע וכשנאמרו דברים אלו וכ"ו צד. משמע דדוקא בענין זה צריך באפי תלתא, אבל בלאו הכי אפילו בלא אפי תלתא מותר: ואין להקשות על זה ממה שאמרו ביומא (ד): מנין לאומר לחבירו דבר שהוא בבל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור? תלמוד לומר לאמר צה"י עיין שם, והובא דין זה בסמ"ג (לארין ט), ואצל הקב"ה, חס ושלום, לא שייך להצר לו או להזיקו, אלמא דבכל